

EESTI TRANSPORDIKÜTUSTE ÜHING

Kliimaministeerium
rein.vaks@kliimaministeerium.ee

Rahandusministeerium
info@fin.ee

Keskkonnaamet
rainer.vakra@keskkonnaamet.ee
olav.avarsalu@keskkonnaamet.ee

Maksu- ja Tolliamet
raigo.uukkivi@emta.ee
raili.roosimaa@emta.ee

Konkurentsiamet
evelin.parn-lee@konkurentiamet.ee

Riigikontroll
riigikontroll@riigikontroll.ee

Õiguskantsler
info@oiguskantsler.ee

Riigiprokuratuur
info@prokuratuur.ee

kuupäev digiallkirjas

Eesti Transpordikütuste Ühingu pöördumine

Alates 01.05.2018. aastast kehtib Eestis vastavalt Atmosfääriõhu kaitse seaduse (AÕKS) §-le 123¹ ja Vedelkütuse seaduse (VKS) §-le 2¹ kõikidele vedelkütuse turul tegutsevatele isikutele taasuvenergia täitmise kohustus (nn *biokohustus*). Vastavad nõuded on riik üle võtnud omakorda Euroopa Liidu Taastuvenergia Direktiivist¹. Biokohustuse täitmise üle teostab järelevalvet riik (esmajoones läbi Keskkonnaameti).

Turuosalistel on juba aastaid olnud tõsine kahtlus, et üks turuosaline – AS Olerex – ei täida biokohustust nõuetekohaselt, vastavad rikkumised on ulatuslikud ning tõenäoliselt tahtlikud. Vastavatest kahtlustest on teised turuosalisel pidevalt teavitanud ka erinevaid ametkondi. Väikeses osas on kahtluste osas algatatud erinevad menetlused.

Paraku ei ole riik seni järelevalvet läbi viinud professionaalselt ja mõistliku aja jooksul. Ressursipuudus võib olla arusaadav, kuid täiesti arusaamatu on, miks riik olukorras, kus tal puudub erialane kompetents, varjab turuosaliste eest andmeid ega kaasa neid menetlustesse. Peale korduvaid taotlusi õnnestus lõpuks saada ligipääs 2021. aasta materjalidele (tegemist on perioodiga, mil toimepandud rikkumised on 2024. aasta mais aegumas). Sealt selgus, et AS-i Olerex rikkumised on oluliselt ulatuslikumad kui riik on tuvastanud nii 2021. kui ka 2022. aasta osas. Samuti on suur tõenäosus, et ulatuslikud

¹ Seni kehtis Taastuvenergia Direktiiv EL 2018/2001 ning novembris 2023 jõustus Direktiivi kolmas versioon EL 2023/2413, mis tuleb riikidel üle võtta hiljemalt 2025. aasta maiks.

rikkumised hõlmavad ka 2023. aastat, kuigi Keskkonnaamet on avaldanud 06.02.2024 pressiteates, et rikkumisi ei ole².

2021. aasta väärtetoimiku materjalidest nähtub, et AS-il Olerex jäi 2021. aastal täitmata vähemalt 2% biokohustusest. Tõenäoliselt on raporteeritud tarbimisse lubatud biokütuseid oluliselt suurema koguenergiaga ning kasutatud ebaseaduslikke kordajaid. Tegelikult on biokütuste tarbimisse lubatud koguenergia väiksem, kui biokohustuse 2021. aasta 10% nõue - tegemist on ilmse „veaga“. Samuti on selgunud, et tagantjärgi on muudetud esitatud raporteid, mis on samuti ebaseaduslik. Kirjeldatud rikkumised on Keskkonnaamet jätnud tähelepanuta ning väärtegu VKS-i rikkumise osas algatatud ei ole.

2022. aastal on AS-il Olerex täitmata kindlasti 6,5% biokohustusest, kuna AS Olerex on tarbimisse lubanud talvist fossiilset diislikütust, kuid raporteerinud MTAle, et tegemist on HVO biokütusega, mille tooraineks PFAD. Keskkonnaamet seevastu tuvastas vaid rikkumise, et AS Olerex küll tarnis töepoolest tavalist talvist diislikütust, kuid rahalist kasu pole tõenäoliselt saanud ning keskkonnale kahju pole tehtud. Tegelikult võib turuosaliste hinnangul olla AS Olerex saanud rahalist kasu vähemalt 35 000 000 euro ulatuses kohustuse täitmata jätmise eest. Välistada ei saa kogu 7,5% kohustuse täitmata jätmist.

2023. aastal on Olerex suure tõenäosusega rikkunud „used cooked oil“ (UCO) tooraine maksimaalse koguenergia nõuet (*UCO toorainet saab biokohustuse täitmisel arvestada kuni 1,7% koguenergiast, ehk 7,5% nõude korral peab 5,8% kohustusest olema täidetud muu meetodiga*). Seetõttu on tõenäoliselt vaatamata Keskkonnaameti vastupidisele kinnitusele AS-il Olerex ka 2023. aasta biokohustus nõuetekohaselt täitmata. Kahjuks ei võimaldata turuosalistel dokumentidega tutvuda, mis võib suurendada rikkumise tuvastamata jätmise riski oluliselt.

Biokohustuse rikkumise tagajärjed puudutavad kõiki – riigil jäävad saamata maksud, kütuseturg on olulises ulatuses moonutatud ja kahjustab tõsiselt turuosalisi ning tarbijaid, rääkimata ulatuslikust kahjust keskkonnale. Riigil jääb tegelikult täitmata kohustus Euroopa Liidu ees ja senine kohustuse täitmine on suure tõenäosusega raporteeritud valeandmetega. Ainus jõustunud karistus kõige selle eest on rikkujale seni üksnes 12 000 euro suurune trahv, rikkumiselt teenitud summad on seevastu 1000 korda suuremates suurusjärgudes. Arvestades eeltoodut, on riik andnud turuosalistele tugeva signaali, et biokohustuse täitmine on üksnes formaalne nõue seaduses ning selleks, et turuosalised püsiksid konkurents, tuleks samamoodi jätta nõuded täitmata.

Turuosalised soovivad vastust küsimusele, miks ja kuidas on eelkirjeldatud pikaajalised rikkumised karistamatult toimuda saanud?

Ausa konkurentsi ja võrdsel kohtlemisel põhineva ning keskkonnavalaste nõuete täitmise tagamiseks tuleks turuosaliste hinnangul:

- a) **Peatada viivitamatult AS-i Olerex kütuse tarbimisse lubamise luba, vajadusel kütuse müüja tegevusluba kuni nõude täitmiseni.**
- b) **Kohustada AS-i Olerex täitma tagantjärgi 2021. ja 2022. ning 2023. aastal täitmata jäetud biokohustus.** Nii nagu tuleb maksukohustuse rikkumisel tasuda riigile lisaks määratud trahvidele ka tasumata jäänud maksud, tuleb Olerexil täita ka täitmata jäänud biokohustus.
- c) **Rakendada AS-i Olerex suhtes igapäevaselt maksimaalset sunniraha kuni AS Olerex on kõik kohustused realselt täitnud.**

² <https://keskkonnaamet.ee/uudised/koik-kutusemuujad-taitsid-kohustusliku-biokutuste-osakaalu-noude>

- d) Avaldada kõikidele turuosalistele perioodide 2021-2023 kõikide turuosaliste poolt (v.a. ärisaladust sisaldav osa) biokohustuse täitmine või täitmata jätmine. Reaalselt oskavad vaid turuosalised leida efektiivselt kuritarvitusi, kuivõrd puutuvad turuspetsiifiliste küsimustega igapäevaselt kokku ja on seetõttu oma ala professionaalid. Samuti omavad selleks vajalikke ressursse ja on huvitatud ausast konkurentsist. Seni ei ole biokohustuse täitmise andmeid avalikustatud, seetõttu ei saa olla kindel, et 2023. aasta osas on biokohustus täidetud korrektselt.
- e) Kaasata turuosalised menetlustesse ning viia võimalikult kiiresti ja efektiivselt lõpule AS-i Olerex suhtes algatatud menetlused.
- f) Arestida AS-i Olerex ja ettevõttega seotud aktsiaseltsi AQUA MARINA vara (tulenevalt AS-i Olerex grupistruktuurist on rikkumisest saadud kasu liigutatud edasi emaühingusse AQUA MARINA), et tagada võimalikul kuritegelikul viisil saadud tulu konfiskeerimine. AS-i Olerex ja aktsiaseltsi AQUA MARINA viimaste kuude tegevus viitab potentsiaalsele kavatsusele hakata vara vastutuse vältistamiseks varjama.
- g) Võtta kiiremas korras vastu seadusemuudatused, mis tagaksid järjepideva jooksva järelevalve biokohustuse täitmise üle ja rangemad karistused biokohustuse täitmise rikkumise eest. Biokohustuse rikkumise eest makstav trahv peab olema kordades suurem, kui on biokohustuse täitmise kulu.
- h) Moodustada sõltumatu ekspertgrupp turuosaliste biokohustuse täitmise osas alates 2021 – 2023. aasta kohta ning avaldada uurimise tulemused avalikkusele.
- i) Luua järelevalve ekspertgrupp Kliimaministeeriumi haldusalasse, kes tagab, et riigi teostatav järelevalve biokohustuse täitmise üle oleks professionaalne ja toimuks mõistliku aja jooksul.
- j) Uurida põhjalikult, vajadusel auditeerida, AS-i Olerexi majandustegevust ja ettevõtte poolt biokohustuse täitmise kohta esitatud andmete õigsust.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Krista-Maria Alas
tegevjuht
Eesti Transpordikütuste Ühing

+372 502 9983
Krista-maria.alas@fulesunion.ee